

Mennyből az angyal, 1980-as évek

István király, 2001

Kovács Lajos

VESZÉLYES PILLANATOK

GERENCSÉR FERENC KIÁLLÍTÁSA

Nehezen hittem el, hogy alig három éve álltunk legutóbb Gerencsér Ferenc képei, víziói, emlékei, portréírásai között. Emlékszünk is sokan a gyakran, de inkább csak biztatásnak gondolt ígéretekre: legyen rövidesen folytatása a kiállítás-

nak! Pedig az érzékeny alkotó éppen az ilyen mecénatúrára számít, ez éltetheti, kovászként ez élletheti a munkakedvet és a műveket.

Most pedig csaknem váratlanul érkezett a hívó szó, a felkérés. No, nem a Gerencsér Ferihez hasonló, konok munkabírású ember szokott meghátrálni az ilyen kívánatos, de hirtelen jött felkérések elől. Sokszor el is bámulok zsúfolt, képekkel bebútorozott szobájában, hogy ez a kétkezi, három műszakra kárhoztatott munkás ember honnan őrli, csiholja ki magából ezt a mérhetetlen energiát. Néhány hónapos kihagyás után megrendülten álltam meg a hét éve halott Furlán Ferenc kettős arcot mutat a nehezen felejthető, rejtélyes mosolyban és az alig megvonagló fájdalom másik szájszögletében. S kétpólusú a színvilág is, ahogyan ez a ballagó ember a fény, a szeretett színék nagy, meleg kavalkádjából áttűnik az elmúlás hidegen elfáradó kékjébe.

Gerencsér Ferencet Furlán Ferenc műhelyében „ismerem meg” vagy 25 éve. Nem személyes volt ez a találkozás: babráltuk a régi szakkörös képeket, vázlatokat Furlán barátom műhelyében, az ő királyi rendetlenségében, s egyszer csak elém tett egy tanulmányt, egy Mózes fejet a mester. „Nézd meg, milyen az, ha tanulatlannal is őstehetség valaki!” – mondta.

Gerencsér Ferencnek már utaltam a máig munkával gyötört kétkeziségére. Merre menekül az, aki

a munka foglya, de a művészet rabja? És áthidalható-e ez a kettősség? Vagy csak látszat a tudathasadás, mert ugyanaz az erő morzsolja fizikai és lelki erejét?

Ő két expresszív szín, két jól árnyalható kolorit éles, élet-halál határai, mezsgyéi mentén találta meg a világról kifejezhető expresszióit. Az okkerekétől vörösig izzó árnyalatai az élniakarás, az élet szeretetének hatalmas izzásai. „Valami nagy-nagy tüzet kéne rakni, hogy melegednének az emberek” – hallom a József Attila-i lázadást, s művésznünk az emberben magában talál erre a nagy-nagy tüzre. Ahogy emberkörüli, embert markoló a kékek jégvirág-fehértől tengermély-kékig szorongató, világűr-kékbe merülő világa is. Alakos, helyenként alakoskodó, figurális témái élet és halál, tűz és jég, melegség és rémület folyamatos, folytonos egymás elleni feszülései.

Vörösből izzik a megváltás végső görcsében utoljára felemelt Krisztus-fej; az *Emléktöredék* vörösarany tanyája, a *Szétfoszló álom* lobogásban tartó hajtingere s a benne kibomló táj, a *Gyermekszületés* anyaole és kifakadt embertestbimbója, a *Mennyből az angyal* zuhanva száguldó égi üzenete, s persze körben, vagy éppen a másik oldalon, a másik dimenzióban mindig ott a kék ellenpólus is.

S uralkodik ez a kék, ha *Ady halállövainak* patanyomai tompulnak el a tájban, időben; ha *Poszeidon* tengere harcol az élethajó vérvörös foltjaival; ha az *Éjjeli repülés* hazafelé lebegő női alakja „kékítőt old az ég vizében”.

De nem ritkaság a Furlán-filmszakadáson megtapasztalt kettőszakadás, áthajlás, szembefordulás. A vörös *Mennyből az angyalt* is a kék, megváltatlan didergés várja, a *Kék álom* is átvezet emberi nyomaival egymás megfajthetetlen dimenzióiba; ilyen átlényegülést látunk a *Fényt hozók* elől homálylóan sötét, hátul virágzó tájképében. A *Holdimádók* két vörös női alakja mellett egy

kék elkülönülés osztja meg ugyanazt az érzelmet – mintha Weöres Sándor *Holdbéli csónakos* mesevilágának józan és megszárdult asszonyi indulatainak színpadképét látnánk.

Ezek az utóbbi, már-már lélekrajzi áttűnések vezetnek el a látásmód legérzelmesebb kifejezéseihez. Gerencsér Ferenc nem sokat ad a határok pontos kijelölésére. Nem titkoltan érzelmes, de sosem érzéki; gyakran sejtelmes, de nem nonfiguratív. Sőt! Vállaltan közhelyes, ha nincs helye a bölcsességnek, s ő nem akar nagyotmondással helyettesíteni olyan – számára tiszta, mély és természetes – értékeket, mint az egymásra találás ujjongása, a sárga rózsa motívum, a *Kezdődő kapcsolat* bája, az *Épülő város* fáradt feszültsége, a gyermekkor óta virágba temetett *Gráciák*, a valószerűtlen *Rózsabokor*, a *Tiszta szívből* érzelmehullámai.

Csupa kapaszkodó kéz, csupa hervadásra érett, de még lángoló virág, *lefékezett mozgások*, *el-eltévedő* vagy *el-elrévedő tekintetek* visszatérő kis tanyával (a felejthetetlen egyszervolt, sosemlesz otthonnal),

bibliai-mitológiai legendáriumokkal, álomszerűen föllobbanó természettel. Az egyszerűségükben oly tiszta szomszédok, képmutogató szenteskedő siratóasszonyok, lakótelepi szerelmesek és világmegváltó gyerekek erkölcsi fölénye birkózik itt egy ember nagy szívében, meleg szemében, szorgalmas ecsetjének meggyötört hegyén. Az uralkodó motívumok zuhataga mindez, amelyekhez a mai szűkebb-tágabb otthon, a dorogi, esztergomi panoráma s a legközelebbi művészbarátok túlsó parti üzenetei is hozzátartoznak: megintcsak esztergomi-dorogi lelkeséggel, Furlán Ferenc és Kollár György fájdalmas vesztéséével.

A mester máig hallható szavait idézem egy beszélgetésből: „veszélyes pillanatokot kerülget, mert az emberi lélek rezdüléseit nem szétválogatja, hanem megragadva azokat minden eszközzel megakadályozza elillanásukat.” Erény ez, vagy esendőség? Mindenhogyan szép.

Csupa dráma, csupa befelé hallgatás ez a festészet. Ritka élmény benne a már-már erotikus test

Fényhozó, 1993

tánca; és nem a groteszk, a divatos abszurd jellemzi. Inkább balladai, vagy akár kommerszen hétköznapi. Egyfajta *Üzenet a jövőnek*. A jelenből kidobott kaucsukbaba szemérmetlen kitérülése, rúgkapálása a marsbéli tájban... Ilyen világban élünk? Bizony, ilyenben *is*.

Az ember ne szóljon bele abba, amit a másik átért, átvért, amiért megszenvedett. Most éppen ezen az úton jár Gerencsér Ferenc barátunk. Itt, köztünk járja az útját. Töprengünk el azon, hogy tényleg köztünk jár-e. Magunk közül valónak látjuk-e? S ha igen vagy nem: értjük-e őt és magunkhoz engedjük-e férközni azt, amit gondol rólunk? Ehhez itt most alaposan körül kell néznünk. Válaszolni

tudunk-e? Vagy ismét elmulasztjuk? Az ember kérdez és felel – mert így kerek.

A kiállítás rendezői – dicséretesen – megtartották ígéretüket, s válaszoltak három évvel ezelőtti önmaguknak az új kiállítással. Ez a rövid idő is elegendő volt ahhoz, hogy egy folytonos változás, egy dráma tanúi lehessünk.

Járiják körbe ebben a történelmi térben ezt a ránk nyitott több tucatnyi pillantást, ismerjük meg újra ezt a szelíd óriást. Nagyon szomjas az érdeklődésünkre.

(*Esztergom, Esztergomi Vármúzeum Rondella Galéria, 2005.*)

Bányaomlás, 1988

